TIESAS SPRIEDUMS (septītā palāta)

2021. gada 29. aprīlī*

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Patērētāju aizsardzība – Direktīva 93/13/EEK – Negodīgi noteikumi patērētāju līgumos – Noteikuma negodīgā rakstura konstatējuma sekas – Ārvalsts valūtā izteikts hipotekārā aizdevuma līgums – Valūtu maiņas kursa noteikšana – Pārjaunojuma līgums – Preventīva iedarbība – Valsts tiesas pienākumi – 6. panta 1. punkts un 7. panta 1. punkts

Lietā C-19/20

par lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu atbilstoši LESD 267. pantam, ko *Sąd Okręgowy w Gdańsku XV Wydział Cywilny* (Gdaņskas apgabaltiesa, XV civillietu nodaļa, Polija) iesniedza ar 2019. gada 30. decembra lēmumu, kas Tiesā reģistrēts 2020. gada 16. janvārī tiesvedībā

I.W.,

R.W.

pret

Bank BPH S.A.,

piedaloties

Rzecznik Praw Obywatelskich,

TIESA (septītā palāta)

šādā sastāvā: palātas priekšsēdētājs A. Kumins [*A. Kumin*], tiesneši P. Dž. Švīrebs [*P. G. Xuereb*] un I. Ziemele (referente),

ģenerāladvokāts: H. Saugmandsgors Ē [*H. Saugmandsgaard Øe*],

sekretārs: A. Kalots Eskobars [*A. Calot Escobar*],

ņemot vērā rakstveida procesu,

ņemot vērā apsvērumus, ko sniedza:

– R.W. un I.W. vārdā – *B. Garlacz, radca prawny*,

– *Bank BPH S.A.* vārdā – *A. Sienkiewicz, B. Krużewski*, un *A. Prokop, adwokaci*, kā arī *P. Bogdanowicz, radca prawny*,

* Tiesvedības valoda – poļu.

– *Rzecznik Praw Obywatelskich* vārdā – *M. Taborowski*,

– Polijas valdības vārdā – *B. Majczyna*, pārstāvis,

– Spānijas valdības vārdā – *S. Centeno Huerta* un *L. Aguilera Ruiz*, pārstāvji,

– Portugāles valdības vārdā – *L. Inez Fernandes*, *T. Paixão* un *M. Queiroz Ribeiro*, kā arī *A. Rodrigues* un *P. Barros da Costa*, pārstāvji,

– Eiropas Komisijas vārdā – *N. Ruiz García* un *M. Siekierzyńska*, pārstāvji,

ņemot vērā pēc ģenerāladvokāta uzklausīšanas pieņemto lēmumu izskatīt lietu bez ģenerāladvokāta secinājumiem,

pasludina šo spriedumu.

Spriedums

1 Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir par to, kā interpretēt Padomes Direktīvu 93/13/EEK (1993. gada 5. aprīlis) par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos (OV 1993, L 95, 29. lpp.), it īpaši tās 6. un 7. pantu.

2 Šis lūgums ir iesniegts tiesvedībā starp I.W. un R.W. un *Bank BPH S.A.* par dažu hipotekārā aizdevuma līguma, kas noslēgts starp šīm pusēm, noteikumu negodīgo raksturu.

Atbilstošās tiesību normas

Savienības tiesības

3 Saskaņā ar Direktīvas 93/13 2. panta a) punktu jēdziens "negodīgi noteikumi" ir jāsaprot kā "3. pantā definēti līguma noteikumi".

4 Direktīvas 93/13 3. panta 1. punktā ir noteikts:

"Līguma noteikumu, par kuru nebija atsevišķas apspriešanās, uzskata par negodīgu, ja, pretēji prasībai pēc godprātības, tas rada ievērojamu nelīdzsvarotību pušu tiesībās un pienākumos, kas izriet no līguma, un tas notiek par sliktu patērētājam."

5 Saskaņā ar Direktīvas 93/13 4. pantu:

"1. Neskarot 7. pantu, līguma noteikuma negodīgumu novērtē, ņemot vērā preču vai pakalpojumu raksturu, attiecībā uz ko līgums noslēgts, un atsaucoties uz visiem apstākļiem līguma slēgšanas brīdī, kas ar to bijuši saistīti, kā arī visiem pārējiem līguma noteikumiem vai citu līgumu, no kā tas ir atkarīgs.

2. Noteikumu negodīguma novērtējums neattiecas ne uz līguma galvenā priekšmeta definīciju, ne arī uz cenas un atlīdzības atbilstīgumu pakalpojumiem vai precēm, kas par to saņemtas, ciktāl šie noteikumi ir vienkāršā, skaidri saprotamā valodā."

6 Direktīvas 93/13 6. panta 1. punktā ir paredzēts:

"Dalībvalstis nosaka, ka negodīgi noteikumi, kas izmantoti pārdevēja vai piegādātāja ar patērētāju noslēgtā līgumā, atbilstoši savas valsts tiesību aktiem nav saistoši patērētājam un ka līgums ar tādiem pašiem noteikumiem turpina pusēm būt saistošs, ja tas var pastāvēt bez negodīgajiem noteikumiem."

7 Direktīvas 93/13 7. panta 1. punktā ir noteikts:

"Dalībvalstis nodrošina, ka patērētāju un konkurentu interesēs pastāv adekvāti un efektīvi līdzekļi, lai novērstu negodīgu noteikumu ilgstošu izmantošanu pārdevēju vai piegādātāju ar patērētājiem noslēgtos līgumos."

Polijas tiesības

8 *Kodeks cywilny* (Civilkodekss) 58. pants ir formulēts šādi:

"1. Tiesisks darījums, kas ir pretrunā likumam vai kura mērķis ir apiet likumu, nav spēkā, ja vien attiecīgajā tiesību normā nav paredzēts citādi, it īpaši, ja tajā ir paredzēts, ka spēkā neesošie tiesiskā darījuma noteikumi tiek aizstāti ar atbilstošajām likuma normām.

2. Tiesisks darījums nav spēkā, ja tas ir pretrunā sociālajām normām.

3. Tikai vienas tiesiska darījuma daļas spēkā neesamības gadījumā pārējās tiesiskā darījuma daļas paliek spēkā, ja vien no apstākļiem neizriet, ka tiesiskais darījums netiktu izpildīts, ja nebūtu spēkā neesošo tiesību normu."

9 Saskaņā ar šī kodeksa 120. panta 1. punktu:

"Noilguma termiņš sākas dienā, kad iestājas prasījuma izpildes termiņš. Ja prasījuma izpilde ir atkarīga no tā, vai ar tiesībām apveltītā persona ir veikusi konkrētu darbību, tad termiņu sāk skaitīt no dienas, kad prasījums būtu jāizpilda, ja ar tiesībām apveltītā persona būtu veikusi darbību pēc iespējas agrāk."

10 Minētā kodeksa 353^1. pantā ir noteikts:

"Līgumslēdzējas puses var brīvi veidot tiesiskās attiecības, ja to saturs un mērķis nav pretrunā attiecību, likumu vai sociālo normu iedabai (būtībai)."

11 Šī paša kodeksa 358. pantā ir paredzēts:

"1. Ja saistību priekšmets ir ārvalsts valūtā izteikta naudas summa, parādnieks var sniegt pakalpojumu Polijas valūtā, ja vien likumā, uz saistības pamata pieņemtā tiesas nolēmumā vai tiesiskajā darījumā ir paredzēta pakalpojumu sniegšana ārvalsts valūtā.

2. Ārvalsts valūtas vērtība tiek aprēķināta atbilstoši Polijas Valsts bankas noteiktajam vidējam kursam parāda atmaksas dienā, ja vien likumā, tiesas nolēmumā vai tiesiskajā darījumā nav noteikts citādi.

3. Parādnieka kavējuma gadījumā kreditors var pieprasīt pakalpojumu Polijas valūtā saskaņā ar vidējo kursu, ko Polijas Valsts banka ir noteikusi maksājuma veikšanas dienā."

12 Civilkodeksa 385^1. pantā ir minēts:

"1. Patēriņa līguma noteikumi, kuri nav individuāli saskaņoti, patērētājam nav saistoši, ja tie viņa tiesības un pienākumus nosaka pretēji labiem tikumiem, acīmredzami neievērojot viņa intereses (nepieļaujami noteikumi). Tas neattiecas uz noteikumiem, kuros ir noteikti pušu pamatpienākumi, tostarp cena vai atlīdzība, ja tie ir formulēti nepārprotami.

2. Ja kāds līguma noteikums patērētājam nav saistošs saskaņā ar 1. punktu, pārējā daļā līgums turpina būt pusēm saistošs.

3. Patērētāju līguma noteikumi, kuri nav individuāli saskaņoti, ir tie līguma noteikumi, kuru saturu patērētājs nav varējis konkrēti ietekmēt. Runa it īpaši ir par līguma noteikumiem, kas pārņemti no standarta līguma, ko līgumslēdzējs ir piedāvājis patērētājam.

[..]"

13 Šī civilkodeksa 385^2. panta redakcija ir šāda:

"Līguma noteikuma saderība ar labiem tikumiem tiek novērtēta attiecībā uz situāciju līguma slēgšanas brīdī, ņemot vērā tā saturu, tā noslēgšanas apstākļus, kā arī citus līgumus, kas ir saistīti ar līgumu, kura noteikumi tiek vērtēti."

14 2011. gada 29. jūlija *ustawa o zmianie ustawy – Prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw* (Likums, ar ko groza Banku likumu; 2011. gada *Dz. U.* Nr. 165, 984. pozīcija) (turpmāk tekstā – "2011. gada 29. jūlija likums") stājās spēkā 2011. gada 26. augustā.

15 Saskaņā ar 2011. gada 29. jūlija likuma 1. panta 1. punktu:

"1997. gada 29. augusta [*ustawa – Prawo bankowe* (Likums par banku tiesībām; 2002. gada *Dz. U.* Nr. 72, 665. pozīcija, ar grozījumiem)] ir veikti šādi grozījumi:

1) 69. pantā:
   a) 2. punktā aiz 4. punkta iekļauj šādu 4.a punktu:
      "4a) gadījumā, ja kredītlīgums ir izteikts vai indeksēts citā valūtā, kas nav Polijas valūta, [tiek precizēti] sīki izstrādāti noteikumi par valūtas maiņas kursa noteikšanas kārtību un datumiem, pamatojoties uz kuriem it īpaši tiek aprēķināta aizdevuma summa, tā daļas un ikmēneša maksājumi (pamatsumma un procenti), kā arī noteikumi par aizdevuma nodošanu vai atmaksāšanu ārvalstu valūtā";
   b) aiz 2. punkta pievieno jaunu 3. punktu, izsakot to šādā redakcijā:

"3. Ja kredītlīgums ir izteikts citā valūtā vai indeksēts citā valūtā, aizņēmējs var atmaksāt ikmēneša maksājumus (pamatsummu un procentus) un veikt visas kredīta summas vai tās daļas priekšlaicīgu atmaksu tieši šajā valūtā. Šādā gadījumā kredītlīgumā ir ietverti arī noteikumi par konta atvēršanu un uzturēšanu kredīta atmaksai paredzēto līdzekļu iekasēšanai, kā arī noteikumi par atmaksu no šī konta."

16 Minētā likuma 4. pantā ir noteikts:

"Saistībā ar kredītiem vai naudas aizdevumiem, par kuriem aizdevuma ņēmējs ir noslēdzis līgumu, pirms stājies spēkā šis likums, 1. pantā minētā likuma 69. panta 2. punkta 4.a apakšpunkts un 75.b pants ir piemērojami vēl to pilnībā neatmaksāto kredītu vai naudas aizdevumu daļām, kas vēl ir jāatmaksā. Šajā ziņā banka bez maksas attiecīgi groza kredītlīgumu vai aizdevuma līgumu."

Pamatlieta un prejudiciālie jautājumi

17 2008. gadā I.W. un R.W kā patērētāji noslēdza hipotekārā aizdevuma līgumu ar *Bank BPH* tiesību priekšteci, un šī aizdevuma termiņš bija 360 mēneši (30 gadi). Šis līgums bija izteikts Polijas zlotos (PNL), bet indeksēts ārvalsts valūtā, proti, Šveices frankos (CHF).

18 No iesniedzējtiesas sniegtajiem paskaidrojumiem izriet, ka šie aizņēmēji tika informēti par to, ka Šveices franku valūtas maiņas kurss varēja pieaugt, kas ietekmētu minētā aizdevuma atmaksas ikmēneša maksājumu summu. Šajā ziņā pēc bankas lūguma minētie aizņēmēji iesniedza deklarāciju, saskaņā ar kuru viņi izšķīrās par sava aizdevuma indeksāciju Šveices frankos, lai arī viņi bija pienācīgi informēti par riskiem, ko rada ārvalsts valūtā piešķirts aizdevums.

19 Saskaņā ar šī līguma noteikumiem aizdevuma atmaksa tika veikta Polijas zlotos, kredīta atlikumu, kā arī ikmēneša maksājumus aprēķinot, pamatojoties uz CHF valūtas pārdošanas kursu, un tam pieskaitot bankas maržu par valūtas pārdošanu. Bankas marža minētajā līgumā nebija precizēta.

20 Aizdevuma līguma 1. panta 1. punktā ir noteikts:

"Banka piešķir Kredītņēmējam Kredītu [..] PLN, kurš tiek indeksēts pēc [Šveices franku] valūtas kursa [..], un Kredītņēmējs apņemas izmantot Kredītu atbilstīgi Līguma noteikumiem, atmaksāt izmantoto Kredīta summu ar procentiem līgumā noteiktajos termiņos, kā arī samaksāt Bankai komisijas maksu, nodevas un citas līgumā noteiktās summas. [..]

Izmaksas dienā atlikusī kredīta summa tiek izteikta valūtā, kurā Kredīts tiek izteikts atbilstoši tās valūtas pirkšanas kursam, kādā Kredīts tiek indeksēts, un kurš ir norādīts Bankas izsniegto hipotekāro kredītu valūtu pirkšanas/pārdošanas kursu tabulā, atbilstīgi 17. pantā noteiktajam; pēc tam ārvalstu valūtā izteiktā atlikusī kredīta summa katru dienu tiek pārrēķināta Polijas zlotos pēc tās valūtas pārdošanas kursa, kurā Kredīts tiek indeksēts un kurš ir norādīts Bankas izsniegto hipotekāro kredītu valūtu pirkšanas/pārdošanas kursu tabulā, atbilstīgi 17. pantā noteiktajam."

21 Šī līguma 7. panta 2. punktā ir paredzēts:

"Kredīta pieteikumā norādītā Kredīta summa tiks pārskaitīta uz pieteikumā norādīto bankas kontu, kurš ir atvērts Polijas bankā. Pārskaitījuma veikšanas diena ir izmantotā Kredīta izmaksas diena. Ikreiz Polijas zlotos izmaksātā summa tiks konvertēta tajā valūtā, kurā Kredīts tiek indeksēts saskaņā ar Bankas izsniegto hipotekāro kredītu valūtu pirkšanas/pārdošanas kursu tabulā, kurš ir spēkā dienā, kad Banka veic izmaksu."

22 Minētā līguma 10. panta 6. punkts ir formulēts šādi:

"Katra Kredītņēmēja veiktās iemaksas norēķins notiks pēc tās valūtas pārdošanas kursa, kurā Kredīts tiek indeksēts, kā norādīts Bankas izsniegto hipotekāro kredītu valūtu pirkšanas/pārdošanas kursu tabulā, kurš ir spēkā dienā, kad Banka saņem naudu. [..]"

23 Aizdevuma līguma 17. pantā ir noteikts:

"1. Kredītu izmaksas un atmaksas darījumu aprēķināšanai attiecīgi piemēro Bankas izsniegto hipotekāro kredītu valūtu pirkšanas/pārdošanas kursus, kurus piedāvā Banka un kuri ir spēkā darījuma veikšanas dienā.

2. Pirkšanas kursi tiek noteikti kā vidējie [Polijas zlota] maiņas kursi attiecībā pret konkrētām valūtām, ko publicē Polijas Nacionālā banka, atskaitot pirkšanas maržu.

3. Pārdošanas kursi tiek noteikti kā vidējie Polijas zlota maiņas kursi attiecībā pret konkrētām valūtām, ko publicē Polijas Nacionālā banka, pieskaitot pārdošanas maržu.

4. Lai aprēķinātu Bankas izsniegto hipotekāro kredītu valūtu pirkšanas/pārdošanas maiņas kursu, tiek izmantots [Polijas zlota] kurss attiecībā uz konkrētām valūtām, kurš tiek publicēts Polijas Nacionālās bankas vidējo valūtu maiņas kursu tabulā konkrētā darba dienā, ņemot vērā Bankas pirkšanas/pārdošanas maržu.

5. Konkrētajā darba dienā spēkā esošo pirkšanas/pārdošanas kursu, ko piemēro hipotekārajiem aizdevumiem, kurus banka piešķīrusi tās piedāvājumā iekļautajām valūtām, banka nosaka pēc plkst. 15.00 iepriekšējā darba dienā, un tas tiek izvietots bankas mītnes vietā un publicēts tās interneta vietnē [..]."

24 Pie šī aizdevuma līguma 2011. gada 7. martā puses parakstīja papildu vienošanos (turpmāk tekstā – "papildvienošanās"), kurā bija ietverti, pirmkārt, noteikumi par to, kā noteikt *Bank BPH* maržu. Otrkārt, šajā papildu vienošanās dokumentā bija paredzēts, ka aizņēmējiem turpmāk ir tiesības atmaksāt savu aizdevumu izvēlētā indeksācijas valūtā, proti, Šveices frankos, kuru tie var iegādāties arī brīvajā tirgū.

25 Saskārušies ar Šveices franka kursa pieaugumu, I.W. un R.W. iesniedzējtiesā norādīja uz aizdevuma indeksācijas Šveices frankos negodīgo raksturu, prasot atcelt līgumu un atmaksāt visas summas, kas samaksātas kā procentu maksājumi un ar minēto līgumu saistītās izmaksas.

26 Iesniedzējtiesa uzskata, ka noteikumi par piešķirtā aizdevuma indeksāciju, kā arī valūtas, kurā aizdevums ir jāatmaksā, kursa noteikšanas kārtību attiecas uz līguma galveno priekšmetu. Tā kā tā uzskata, ka šie noteikumi ir formulēti saprotami un skaidri un ka parādnieki tajā ir vērsušies par to piemērošanas jomu un sekām, ko tie rakstveidā paši apstiprināja *Bank BPH*, nevar atsaukties uz šo noteikumu negodīgumu.

27 Savukārt šī pati tiesa šos noteikumus uzskata par negodīgiem, jo tie ļauj *Bank BPH* saņemt maržu, kas saistīta ar valūtas pirkšanas un pārdošanas darījumu. Tā kā šīs maržas noteikšanas metode sākotnējā aizdevuma līgumā nebija precizēta, iesniedzējtiesa no tā secināja, ka minētā marža radīja vērā ņemamu nelīdzsvarotību uz patērētāja rēķina.

28 Lai gan tā uzskata, ka līguma noteikumu par *Bank BPH* maržu, pērkot/pārdodot ārvalsts valūtu, negodīgais raksturs ir zudis līdz ar papildvienošanās savstarpēju noslēgšanu, kurā ir definēts, kā noteikt šādu bankas maržu, iesniedzējtiesa jautā, pirmkārt, kādā mērā šo noteikumu sākotnējais negodīgais raksturs var ietekmēt noteikuma par indeksāciju vai pat aizdevuma līguma spēkā esamību kopumā.

29 Otrkārt, iesniedzējtiesa vēlas noskaidrot, vai tai ir iespējams atkāpties tikai no līguma noteikumiem par bankas maržu, saglabājot noteikumu par indeksāciju un līguma spēkā esamību, lai gan tiesas iejaukšanās rezultātā šajā ziņā tiktu grozīta šī noteikuma jēga.

30 Treškārt, šī tiesa norāda, ka šobrīd 2011. gada 29. jūlija likumā ir paredzēti noteikumi par kārtību, kā veicama ārvalstu valūtā izteiktu aizdevumu valūtas maiņa. Tā tālab secina, ka negodīga noteikuma izmantošanas preventīvais mērķis vairs neattaisno aizliegumu samērot vai aizstāt negodīgu noteikumu ar valsts tiesu, kas konstatē šādu noteikumu esamību līgumā, kurš ir noslēgts starp pārdevēju vai piegādātāju un patērētāju, it īpaši, ja šāds konstatējums var izraisīt līguma spēkā neesamību kopumā.

31 Ceturtkārt, iesniedzējtiesa jautā, vai tiesības uz atmaksu, kas patērētājam radušās pēc negodīga noteikuma atzīšanas par spēkā neesošu, ir raksturīgas valsts tiesas nolēmumam, ar kuru ir konstatēts šis negodīgums, vai arī to atzīšanai ir nepieciešama skaidra patērētāja prasība atsevišķā tiesvedībā, kurai var tikt noteikti noilguma termiņi.

32 Piektkārt un visbeidzot, iesniedzējtiesai ir šaubas par tās pienākuma informēt patērētāju tvērumu, jo patērētājam būtu jādod iespēja izlemt, vai viņš vēlas atteikties atsaukties uz tāda līguma noteikuma negodīgo raksturu, kuru viņš ir noslēdzis.

33 Šajos apstākļos *Sąd Okręgowy w Gdańsku XV Wydział Cywilny* (Gdaņskas apgabaltiesa, XV civillietu nodaļa, Polija) nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:

"1) Vai Direktīvas 93/13 [..] 3. panta 1. un 2. punkts, skatīti kopā ar tās 4. panta 1. punktu, 6. panta 1. punktu un 7. panta 1. punktu, ir jāinterpretē tādējādi, ka valsts tiesai ir pienākums atzīt ar patērētāju noslēgta līguma noteikumu par negodīgu ([šīs] direktīvas 3. panta 1. punkta nozīmē) arī tad, ja nolēmuma pieņemšanas dienā, līgumslēdzējām pusēm grozot līguma saturu ar papildvienošanos, noteikums tika grozīts tādējādi, ka tas vairs nav negodīgs, bet noteikuma sākotnējā redakcijā uzskatīšana par negodīgu var izraisīt līguma atcelšanu kopumā?

2) Vai Direktīvas 93/13 6. panta 1. punkts, skatīts kopā ar tās 3. panta [1. punktu un 2. punkta] otro teikumu, kā arī tās 2. pantu, ir jāinterpretē tādējādi, ka tas ļauj valsts tiesai par negodīgiem atzīt tikai atsevišķas tāda līguma noteikuma daļas, kuras attiecas uz bankas noteiktu valūtas maiņas kursu, pēc kura tiek indeksēts patērētājam izsniegtais kredīts (kā tas ir pamatlietā), proti, izsvītrojot ierakstu par vienpusēji un neskaidrā veidā noteiktu bankas maržu, kura ir valūtas maiņas kursa sastāvdaļa, bet atstājot viennozīmīgu noteikumu par centrālās bankas (Polijas Nacionālā banka) vidējo kursu, kas nerada nepieciešamību aizstāt izsvītroto noteikumu ar kādu tiesību normu, [..] tas atjaunos faktisku līdzsvaru starp patērētāju un piegādātāju vai pārdevēju, kaut arī tas patērētājam labvēlīgi mainīs tāda noteikuma būtību, kurš attiecas uz patērētāja saistību izpildi?

3) Vai Direktīvas 93/13 6. panta 1. punkts, skatīts kopā ar tās 7. panta 1. punktu, ir jāinterpretē tādējādi, ka pat situācijā, kad valsts likumdevējs ir ieviesis tādus pasākumus kā pamatlietā aplūkotie, ar kuriem tiek novērsta negodīgu līguma noteikumu pastāvīga izmantošana, radot tiesību normas, kurās bankām ir paredzēts pienākums detalizēti norādīt tāda valūtas maiņas kursa noteikšanas veidus un termiņus, ko izmanto, lai aprēķinātu kredīta summu, kredīta pamatsummas un procentu atmaksu, kā arī norādīt kārtību, kādā tiek pārrēķināta kredīta izmaksas vai atmaksas valūta, sabiedrības intereses liedz par negodīgiem atzīt tikai atsevišķus līguma noteikuma elementus otrajā jautājumā aprakstītajā veidā?

4) Vai līguma saistoša spēka neesamība atbilstīgi Direktīvas 93/13 6. panta 1. punktam, kas rodas, izslēdzot [minētās] direktīvas 2. panta a) punktā, skatot to kopā ar tās 3. pantu, norādītos līguma negodīgos noteikumus, ir jāinterpretē tādējādi, kā tā ir sankcija, kura var rasties konstitutīva tiesas nolēmuma rezultātā, kurš ir pieņemts pēc patērētāja skaidra pieprasījuma, ar iedarbību no līguma noslēgšanas brīža, t.i., *ex tunc*, savukārt patērētāja un uzņēmēja restitūcijas prasījumi ir jāmaksā dienā, kad nolēmums stājas likumīgā spēkā?

5) Vai Direktīvas 93/13 6. panta 1. punkts, to skatot kopā ar Eiropas Savienības Pamattiesību hartas (2010. gada 30. marts) (OV 2010, C 83, 389. lpp.) 47. pantu, ir jāinterpretē tādējādi, ka atbilstīgi tam valsts tiesai ir jāinformē patērētājs, kurš ir cēlis prasību atzīt līgumu par spēkā neesošu, jo ir izslēgti negodīgie noteikumi, atsaukties uz šāda nolēmuma tiesiskajām sekām, tostarp uz iespējamiem uzņēmēju (bankas) restitūcijas prasījumiem, arī uz tādiem, kuri netika izvirzīti konkrētajā tiesvedībā vai tādiem, kuru pamatotība nav skaidra, un pat situācijā, kad patērētāju pārstāv profesionāls pārstāvis?"

Par prejudiciālajiem jautājumiem

Par pirmo jautājumu

34 Ar pirmo jautājumu iesniedzējtiesa būtībā jautā, vai Direktīvas 93/13 6. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka valsts tiesai ir jākonstatē starp pārdevēju vai piegādātāju un patērētāju noslēgta līguma noteikuma negodīgais raksturs, pat ja šī noteikuma trūkumi ir novērsti pēc tam, kad šīs puses bija noslēgušas papildvienošanos pie šī līguma, un noteikuma negodīgā rakstura konstatēšana tā sākotnējā redakcijā var būt pamats līguma spēkā neesamībai.

Par pieņemamību

35 I.W un R.W. atsaucas uz šī jautājuma nepieņemamību, jo faktu izklāsts lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu neatbilstot pamatlietas faktiskajiem apstākļiem. It īpaši viņi apstrīd to, ka ar papildvienošanos ir bijis iespējams novērst noteikuma par indeksāciju tā sākotnējā versijā negodīgo raksturu, jo indeksācijas mehānisms ir negodīgs visā tā kopumā. Iesniedzējtiesa kļūdaini uzskatot, ka negodīga ir tikai daļa par *Bank BPH* maržu, kas ir saistīta ar valūtas maiņas darījumiem.

36 Šajā ziņā jānorāda, ka iesniedzējtiesas skatījumā saskaņā ar Civilkodeksa 385^1. panta 1. un 3. punktu pamatlietā aplūkotā līguma noteikumi par aizdevuma summas indeksāciju, kā arī noteikumi par kursa noteikšanu attiecas uz līguma galveno priekšmetu Direktīvas 93/13 4. panta 2. punkta izpratnē. Šī tiesa arī uzskata, ka tikai atsevišķas noteikumu par indeksācijas mehānismu daļas, kas attiecas uz bankas maržu, nebija formulētas skaidri un saprotami. Tādējādi tā secināja, ka citas noteikumu par indeksācijas mehānismu daļas nav negodīgas.

37 Jāatgādina, ka LESD 267. pantā noteiktās procedūras ietvaros, kuras pamatā ir skaidra funkciju sadale starp valsts tiesām un Tiesu, tikai valsts tiesas kompetencē ir konstatēt un novērtēt pamatlietas faktus, kā arī interpretēt un piemērot valsts tiesības (spriedums, 2020. gada 9. jūlijs, *Raiffeisen Bank* un *BRD Groupe Société Générale*, C-698/18 un C-699/18, EU:C:2020:537, 46. punkts).

38 Līdz ar to Tiesai ir saistošs iesniedzējtiesas veiktais faktu konstatējums un vērtējums, un I.W. un R. W. tādējādi nevar tos apšaubīt šī lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu ietvaros.

39 Tāpat atbilstīgi ir jautājumi par Savienības tiesību interpretāciju, kurus valsts tiesa uzdevusi pašas noteiktā tiesiskā regulējuma un faktu ietvaros un kuru pareizība Tiesai nav jāpārbauda. Tiesas atteikums lemt par valsts tiesas lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu ir iespējams vienīgi tad, ja ir acīmredzams, ka lūgtajai Savienības tiesību interpretācijai nav nekādas saiknes ar faktisko situāciju pamatlietā vai pamatlietas priekšmetu, vai arī gadījumos, kad izvirzītā problēma ir hipotētiska vai kad Tiesai nav zināmi faktiskie un tiesiskie apstākļi, kas nepieciešami, lai sniegtu noderīgu atbildi uz tai uzdotajiem jautājumiem (spriedums, 2019. gada 19. septembris, *Lovasné Tóth*, C-34/18, EU:C:2019:764, 40. punkts un tajā minētā judikatūra).

40 Tā kā šajā gadījumā iesniedzējtiesa ir definējusi tiesisko regulējumu un faktiskos apstākļus, kas Tiesai ļauj atbildēt uz pirmo uzdoto jautājumu, un tā kā Tiesai nav jāpārbauda, cik precīzi ir šie apstākļi, ir jākonstatē, ka šis jautājums ir pieņemams.

41 Šādos apstākļos ir jāsniedz atbilde uz pirmo jautājumu.

Par lietas būtību

42 Jāatgādina, ka saskaņā ar Direktīvas 93/13 6. panta 1. punktu dalībvalstis nosaka, ka negodīgi noteikumi, kas izmantoti pārdevēja vai piegādātāja ar patērētāju noslēgtā līgumā, atbilstoši to valsts tiesību aktiem nav saistoši patērētājam (spriedums, 2020. gada 9. jūlijs, *Ibercaja Banco*, C-452/18, EU:C:2020:536, 22. punkts un tajā minētā judikatūra).

43 Tālab negodīgs noteikums principā ir uzskatāms par tādu, it kā tā nekad nebūtu bijis, un tādējādi tas nekādi patērētāju nevar ietekmēt (spriedums, 2020. gada 9. jūlijs, *Ibercaja Banco*, C-452/18, EU:C:2020:536, 23. punkts un tajā minētā judikatūra).

44 Līdz ar to saskaņā ar Direktīvas 93/13 6. panta 1. punktu valsts tiesai ir jānovērš negodīgu noteikumu piemērošana, lai tie neradītu saistošas sekas patērētājam, izņemot, ja patērētājs pret to iebilst (spriedumi, 2020. gada 9. jūlijs, *Ibercaja Banco*, C-452/18, EU:C:2020:536, 24. punkts un tajā minētā judikatūra, kā arī 2020. gada 25. novembris, *Banca B.*, C-269/19, EU:C:2020:954, 29. punkts).

45 Iesniedzējtiesas skatījumā sākotnējā līguma noteikuma par indeksāciju grozījumi ar papildvienošanos ir ļāvuši novērst trūkumus, kas tajos bija, un ir atjaunojuši līdzsvaru starp pārdevēja vai piegādātāja un patērētāju tiesībām un pienākumiem. Līdz ar to indeksācijas noteikumi to sākotnējā redakcijā aizdevuma līguma pusēm vairs nebija saistoši no papildvienošanās parakstīšanas brīža.

46 Šajā kontekstā jāuzsver, ka tiesības uz patērētāju efektīvu aizsardzību ietver arī tiesības atteikties atsaukties uz savām tiesībām, un tādējādi attiecīgā gadījumā ir jāņem vērā patērētāja paustā griba, ja, apzinoties, ka negodīgais noteikums nav saistošs, patērētājs tomēr norāda, ka viņš iebilst pret to, ka tas netiek piemērots, tādējādi brīvi un apzināti piekrītot attiecīgajam noteikumam (spriedums, 2020. gada 9. jūlijs, *Ibercaja Banco*, C-452/18, EU:C:2020:536, 25. punkts).

47 Direktīvas 93/13 apjoms nav tik plašs, lai tajā patērētāju labā ieviesto aizsardzības sistēmu pret to, ka pārdevējs vai piegādātājs lieto negodīgus noteikumus, padarītu obligātu. Līdz ar to, ja patērētājs izvēlas neatsaukties uz aizsardzības sistēmu, tā netiek piemērota (spriedums, 2020. gada 9. jūlijs, *Ibercaja Banco*, C-452/18, EU:C:2020:536, 26. punkts un tajā minētā judikatūra).

48 Līdzīgi patērētājs var atteikties atsaukties uz noteikuma negodīgumu, izmantojot pārjaunojuma līgumu, kā rezultātā tas atsakās no sekām, ko radītu šāda noteikuma atzīšana par negodīgu, ar nosacījumu, ka šī atteikšanās izriet no brīvas un apzinātas piekrišanas (spriedums, 2020. gada 9. jūlijs, *Ibercaja Banco*, C-452/18, EU:C:2020:536, 28. punkts).

49 No iepriekš minētā izriet, ka Direktīvā 93/13 paredzētā sistēma nevar būt šķērslis tam, lai līgumslēdzējas puses novērstu tajā ietvertā noteikuma negodīgo raksturu, to grozot ar līgumu, ciktāl, pirmkārt, patērētāja atteikšanās atsaukties uz negodīgo raksturu izriet no viņa brīvas un apzinātas piekrišanas un, otrkārt, jaunais noteikums ar grozījumiem pats par sevi nav negodīgs, kas ir jāpārbauda iesniedzējtiesai.

50 Ja iesniedzējtiesa uzskatītu, ka šajā gadījumā patērētāji nav apzinājušies tiesiskās sekas, kas attiecībā uz tiem izriet no šādas atteikšanās, jāatgādina – kā tas ir norādīts šī sprieduma 43. punktā –, ka par negodīgu atzīts noteikums principā ir jāuztver kā nekad nebijis, tādējādi neradot nekādas tiesiskas sekas patērētājam, kuru rezultātā tiktu atjaunota tiesiskā un faktiskā situācija bez minētā līguma noteikuma (spriedums, 2019. gada 14. marts, *Dunai*, C-118/17, EU:C:2019:207, 41. punkts un tajā minētā judikatūra).

51 Valsts tiesas pienākumam nepiemērot negodīgu līguma noteikumu, ar kuru tiek noteikts pienākums maksāt summas, kas izrādījušās nepamatotas, principā ietver atbilstošas ar atlīdzināšanu saistītas sekas attiecībā uz šīm pašām summām (spriedums, 2016. gada 21. decembris, *Gutiérrez Naranjo* u.c., C-154/15, C-307/15 un C-308/15, EU:C:2016:980, 62. punkts).

52 Līdz ar to iesniedzējtiesai ir jāatjauno situācija, kādā būtu bijuši I.W. un R.W., ja nebūtu sākotnējā līguma noteikuma, kura negodīgumu tā konstatē.

53 Attiecībā uz attiecīgā līguma noteikumu negodīgā rakstura atzīšanas nozīmi jāuzsver, ka saskaņā ar Direktīvas 93/13 6. panta 1. punkta beigu daļu minētais "līgums pie tādiem pašiem noteikumiem turpina pusēm būt saistošs, ja tas var pastāvēt bez negodīgajiem noteikumiem".

54 Turklāt saskaņā ar pastāvīgu Tiesas judikatūru Direktīvā 93/13 nav prasīts, lai valsts tiesa papildus par negodīgu atzītajam noteikumam atceltu arī noteikumus, kas par tādiem nav atzīti. Jāatgādina, ka šīs direktīvas mērķis ir aizsargāt patērētāju un atjaunot līdzsvaru līguma pušu starpā, atceļot par negodīgiem atzītos noteikumus, taču principā paturot spēkā visus pārējos attiecīgā līguma noteikumus (spriedums, 2018. gada 7. augusts, *Banco Santander* un *Escobedo Cortés*, C-96/16 un C-94/17, EU:C:2018:643, 75. punkts).

55 Šajā ziņā Savienības likumdevēja nospraustais mērķis minētās direktīvas ietvaros nav atcelt visus līgumus, kuros ir negodīgi noteikumi (spriedums, 2012. gada 15. marts, *Pereničová* un *Perenič*, C-453/10, EU:C:2012:144, 31. punkts).

56 Visbeidzot, attiecībā uz kritērijiem, kas ļauj izvērtēt, vai līgums faktiski var turpināt pastāvēt bez negodīgajiem noteikumiem, ir jānorāda, ka gan Direktīvas 93/13 6. panta 1. punkta teksts, gan ar komercdarbības tiesisko drošību saistītās prasības liek izmantot objektīvu pieeju šīs tiesību normas interpretēšanā tādējādi, ka vienas līgumslēdzējas puses – šajā gadījumā patērētāja – situācija nebūtu jāuzskata par noteicošo kritēriju, kas izšķir paša līguma turpmāko likteni (spriedums, 2012. gada 15. marts, *Pereničová* un *Perenič*, C-453/10, EU:C:2012:144, 32. punkts).

57 Tālab, vērtējot to, vai līgums ar vienu vai vairākiem negodīgiem noteikumiem var turpināt būt spēkā bez šiem noteikumiem, tiesa, kas izskata lietu, nevar balstīties tikai uz minētā līguma atcelšanas kopumā iespējami labvēlīgo raksturu no patērētāja viedokļa (spriedums, 2012. gada 15. marts, *Pereničová* un *Perenič*, C-453/10, EU:C:2012:144, 33. punkts).

58 Šajā gadījumā iesniedzējtiesa uzskata, ka, noslēdzot papildvienošanos, līgumslēdzējas puses ir novērsušas trūkumu, kas ietekmēja sākotnējos negodīgos noteikumus, un atjaunojušas līdzsvaru starp šo pušu tiesībām un pienākumiem, kas izriet no līguma.

59 Taču tas pilnībā atbilst sprieduma 54. punktā atgādinātajiem Direktīvas 93/13 mērķiem – ja tiek atjaunota tiesiskā un faktiskā situācija, kādā patērētājs būtu bijis negodīga noteikuma neesamības gadījumā, un ja līguma trūkumu puses ir novērsušas, noslēdzot papildvienošanos, ciktāl šīs vienošanās noslēgšanas brīdī šis patērētājs apzinās šī noteikuma nesaistošo raksturu un no tā izrietošās sekas.

60 Līdz ar to no Direktīvas 93/13 6. panta 1. punkta neizriet, ka situācijā, kurā patērētāja atteikšanās atsaukties uz negodīgumu izriet no viņa brīvas un apzinātas piekrišanas, konstatējuma par attiecīgā līguma sākotnējo noteikumu negodīgumu sekas būtu līguma, kas grozīts ar papildvienošanos, atcelšana pat tad, ja, pirmkārt, šo noteikumu dzēšana izraisītu visa sākotnēji noslēgtā līguma atcelšanu kopumā un, otrkārt, šāda atzīšana par spēkā neesošu būtu patērētājam labvēlīga.

61 Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, uz pirmo jautājumu ir jāatbild, ka Direktīvas 93/13 6. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka valsts tiesai ir jākonstatē starp pārdevēju vai piegādātāju un patērētāju noslēgta līguma noteikuma negodīgais raksturs, pat ja šīs puses to ir līgumiski grozījušas. Šāda konstatējuma rezultātā tiek atjaunota situācija, kādā patērētājs būtu bijis, ja nebūtu šāda noteikuma, kura negodīgais raksturs būtu konstatēts, izņemot, ja patērētājs, grozot negodīgo noteikumu, brīvi un apzināti piekrizdams ir atteicies no šādas atjaunošanas, tomēr tas ir jāpārbauda valsts tiesai. Tomēr no šīs tiesību normas neizriet, ka konstatējuma par sākotnējā noteikuma negodīgo raksturu sekas principā būtu līguma atcelšana, jo šī noteikuma grozījums ir ļāvis atjaunot līdzsvaru starp šo pušu tiesībām un pienākumiem, kas izriet no līguma, un novērst tā trūkumu.

Par otro un trešo jautājumu

62 Ar otro un trešo jautājumu, kuri ir jāizskata kopā, iesniedzējtiesa būtībā jautā, vai Direktīvas 93/13 6. panta 1. punkts un 7. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka ar tiem netiek pieļauts, ka valsts tiesa atceļ tikai starp pārdevēju vai piegādātāju un patērētāju noslēgta līguma noteikuma negodīgo daļu, it īpaši, ja šīs direktīvas preventīvais mērķis ir nodrošināts ar valsts tiesību normām, kas reglamentē tā izmantošanu.

63 Vispirms jānorāda, ka I.W. un R.W. apšauba trešā jautājuma pieņemamību, jo ar šo jautājumu iesniedzējtiesa lūdzot Tiesai interpretēt valsts tiesības.

64 Šajā ziņā jāatgādina, ka saskaņā ar šī sprieduma 37. punktā minēto judikatūru LESD 267. pantā noteiktās procedūras ietvaros, kuras pamatā ir funkciju sadale starp valsts tiesām un Tiesu, tikai valsts tiesas kompetencē ir konstatēt un novērtēt pamatlietas faktus, kā arī interpretēt un piemērot valsts tiesības. Tādējādi, ja uzdotie jautājumi attiecas uz Savienības tiesību interpretāciju, Tiesai principā ir jālemj.

65 Tā kā trešais jautājums attiecas uz Direktīvas 93/13 6. panta 1. punkta un 7. panta 1. punkta interpretāciju, Tiesas kompetencē ir to izskatīt.

66 Jāatgādina, ka saskaņā ar Direktīvas 93/13 6. panta 1. punktu valsts tiesai, kura vērtē negodīgu līguma noteikumu, ir tikai pienākums noraidīt tā piemērošanu, lai tas patērētājam neradītu saistošas sekas, bet tai principā nav tiesību grozīt šī noteikuma saturu. Proti, līgumam principā ir jāturpina pastāvēt bez jebkādiem citiem grozījumiem, izņemot minētā noteikuma svītrošanu, ciktāl saskaņā ar valsts tiesību normām šāda līguma pastāvēšana ir juridiski iespējama (spriedums, 2018. gada 7. augusts, *Banco Santander* un *Escobedo Cortés*, C-96/16 un C-94/17, EU:C:2018:643, 73. punkts).

67 Tālab, ja valsts tiesa konstatē negodīga noteikuma spēkā neesamību līgumā, kas noslēgts starp pārdevēju vai piegādātāju un patērētāju, Direktīvas 93/13 6. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka ar to netiek pieļauts, ka valsts tiesa var papildināt šo līgumu, grozot šī noteikuma saturu (spriedums, 2019. gada 26. marts, *Abanca Corporación Bancaria* un *Bankia*, C-70/17 un C-179/17, EU:C:2019:250, 53. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra).

68 Ja valsts tiesa drīkstētu grozīt šādā līgumā ietvertu negodīgu noteikumu saturu, šāda iespēja varētu apdraudēt Direktīvas 93/13 7. pantā paredzētā mērķa īstenošanu ilgtermiņā. Šāda iespēja ļautu zust preventīvajai iedarbībai, kas attiecībā uz pārdevēju vai piegādātāju izpaužas tādējādi, ka šādi negodīgi noteikumi vienkārši patērētājam netiek piemēroti; pārdevējam vai piegādātājam joprojām būtu vēlme šādus noteikumus izmantot, apzinoties, ka, pat ja tie tiktu atzīti par spēkā neesošiem, līgumu vajadzīgajā apjomā tik un tā valsts tiesa varētu papildināt, tādējādi garantējot minētā pārdevēja vai piegādātāja interešu ievērošanu (spriedums, 2019. gada 26. marts, *Abanca Corporación Bancaria* un *Bankia*, C-70/17 un C-179/17, EU:C:2019:250, 54. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra).

69 Šajā gadījumā iesniedzējtiesa norāda, ka pamatlietā aplūkotā hipotekārā aizdevuma indeksācijas noteikuma daļas svītrošana, kas attiecas uz bankas maržu, nerada nekādu trūkumu, kura dēļ tai būtu jāiejaucas. Tomēr tā uzsver, ka šī svītrošana groza noteikuma būtību tā sākotnējā redakcijā.

70 Tiesa tomēr ir nospriedusi, ka ar Direktīvas 93/13 normām netiek pieļauts, ka par negodīgu atzītais noteikums tiek daļēji saglabāts, svītrojot daļas, kas to padara par negodīgu, ja šāda svītrošana maina minētā noteikuma saturu pēc būtības (spriedums, 2019. gada 26. marts, *Abanca Corporación Bancaria* un *Bankia*, C-70/17 un C-179/17, EU:C:2019:250, 64. punkts).

71 Tikai tad, ja pamatlietā aplūkotā hipotekārā aizdevuma noteikuma par indeksāciju daļā, kas attiecas uz *Bank BPH* maržu, būtu ietvertas līgumiskas saistības, kas nošķirtas no citiem līguma noteikumiem un kuras varētu individuāli izvērtēt, vai tās ir vai nav godīgas, valsts tiesa to varētu atcelt.

72 Proti, Direktīvā 93/13 nav prasīts, lai valsts tiesa papildus par negodīgu atzītajam noteikumam nepiemērotu arī noteikumus, kas par tādiem nav tikuši atzīti, jo likumdevēja mērķis šīs direktīvas ietvaros ir aizsargāt patērētāju un atjaunot līdzsvaru starp pusēm, nepiemērojot par negodīgiem atzītos noteikumus, taču principā vienlaikus saglabājot citu attiecīgā līguma noteikumu spēkā esamību (spriedums, 2018. gada 7. augusts, *Banco Santander* un *Escobedo Cortés*, C-96/16 un C-94/17, EU:C:2018:643, 75. punkts).

73 Tiesa attiecībā uz aizdevuma līguma noteikumiem par aizdevuma procentiem un kavējuma procentiem tālab ir nospriedusi, ka aizdevuma līguma noteikuma par kavējuma procentiem atcelšana tā negodīgā rakstura dēļ atcelšana nenozīmē arī līguma noteikuma par aizdevuma procentiem atcelšanu, jo šie dažādie noteikumi ir skaidri jānošķir (spriedums, 2018. gada 7. augusts, *Banco Santander* un *Escobedo Cortés*, C-96/16 un C-94/17, EU:C:2018:643, 76. punkts).

74 Šie apsvērumi ir piemērojami neatkarīgi no tā, kā ir formulēti līguma noteikumi, kas paredz kavējuma procentu likmes, un noteikumi par aizdevuma procentu likmi. It īpaši tie ir attiecināmi ne tikai uz situāciju, kad kavējuma procentu likme ir noteikta neatkarīgi no aizdevuma procentu likmes citā līguma noteikumā, bet arī tad, ja kavējuma procentu likme ir noteikta, aizdevuma procentu likmi palielinot par noteiktu skaitu procentpunktu. Pēdējā minētajā gadījumā, kur negodīgums izpaužas šajā palielinājumā, Direktīvā 93/13 ir tikai noteikts, ka minētais palielinājums ir jāatceļ (spriedums, 2018. gada 7. augusts, *Banco Santander* un *Escobedo Cortés*, C-96/16 un C-94/17, EU:C:2018:643, 77. punkts).

75 Turklāt izņēmuma kārtā valsts tiesai atzītās tiesības svītrot starp pārdevēju vai piegādātāju un patērētāju noslēgtā līguma noteikuma negodīgo daļu nevar tikt apšaubītas ar tādu valsts tiesību normu spēkā esamību, ar kurām, reglamentējot šāda noteikuma izmantošanu, tiek nodrošināts šīs direktīvas sasniedzamais preventīvais mērķis, kā tas ir atgādināts šī sprieduma 68. punktā.

76 Šajā gadījumā no iesniedzējtiesas nolēmuma izriet, ka kopš 2011. gada 29. jūlija likuma pieņemšanas, kas bija pēc pamatlietā aplūkotā līguma un papildvienošanās noslēgšanas, bankas vairs nevarēja piemērot indeksācijas noteikumus tādā formā, kāda ir paredzēta šajā lietā. Saskaņā ar šī likuma normām ārvalsts valūtā izteiktā aizdevuma līgumā turpmāk ir jāietver informācija par valūtas maiņas kursa noteikšanas metodēm un datumiem, pamatojoties uz kuru tiek aprēķināta kredīta summa un ikmēneša kredītmaksājumi, kā arī valūtas maiņas noteikumi.

77 Tomēr Tiesa jau ir nospriedusi, ka, lai arī ar Direktīvas 93/13 7. panta 1. punktu dalībvalstīm nav liegts izbeigt negodīgu noteikumu piemērošanu līgumos, ko pārdevēji vai piegādātāji noslēdz ar patērētājiem, tomēr likumdevējam šajā kontekstā ir jāievēro šīs direktīvas 6. panta 1. punkta prasības (spriedums, 2019. gada 14. marts, *Dunai*, C-118/17, EU:C:2019:207, 42. punkts).

78 Tas, ka līguma noteikums, pamatojoties uz valsts tiesību aktiem, ir ticis atzīts par negodīgu un spēkā neesošu, kā arī ir aizstāts ar jaunu noteikumu, nevar mazināt patērētājiem garantēto šī sprieduma 54. punktā atgādināto aizsardzību (pēc analoģijas skat. spriedumu, 2019. gada 14. marts, *Dunai*, C-118/17, EU:C:2019:207, 43. punkts).

79 Šādos apstākļos likumdevēja pieņemti noteikumi, kas regulē līguma noteikuma piemērošanu un veicina Direktīvas 93/13 preventīvās iedarbības nodrošināšanu attiecībā uz pārdevēju vai piegādātāju rīcību, neskar patērētājam šajā direktīvā atzītās tiesības.

80 Ņemot vērā visus iepriekš minētos apsvērumus, uz otro un trešo jautājumu ir jāatbild, ka Direktīvas 93/13 6. panta 1. punkts un 7. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka, pirmkārt, tiem nav pretrunā tas, ka valsts tiesa atceļ tikai starp pārdevēju vai piegādātāju un patērētāju noslēgta līguma noteikuma negodīgo daļu, ja šīs direktīvas preventīvais mērķis tiek nodrošināts ar valsts tiesību normām, kurās ir reglamentēta tā izmantošana, ciktāl šī noteikuma daļa ir atsevišķa līgumiska saistība, kuras godīgo vai negodīgo raksturu var vērtēt individuāli. Otrkārt, šīs tiesību normas liedz

iesniedzējtiesai svītrot tikai starp pārdevēju vai piegādātāju un patērētāju noslēgta līguma noteikuma negodīgo daļu, ja šādas svītrošanas rezultātā būtiski tiek grozīts minētā noteikuma saturs, un tas šai tiesai ir jāpārbauda.

Par ceturto jautājumu

81 Ar ceturto jautājumu iesniedzējtiesa būtībā jautā, vai Direktīvas 93/13 6. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka starp pārdevēju vai piegādātāju un patērētāju noslēgta līguma atzīšana par spēkā neesošu tādēļ, ka šī līguma noteikums ir atzīts par negodīgu, ir šajā direktīvā paredzēta sankcija, kas izriet no tiesas nolēmuma, kas pieņemts pēc patērētāja skaidras prasības un ir pamats pēdējā minētā tiesībām uz to summu atmaksu, kuras pārdevējs vai piegādātājs ir nepamatoti saņēmis, vai arī tās juridiski rodas neatkarīgi no minētā patērētāja gribas.

82 Šajā kontekstā ir jāatgādina, ka Direktīvas 93/13 6. panta 1. punktā ir paredzēts, ka negodīgi noteikumi, kas izmantoti līgumā, kuru ar patērētāju noslēdzis pārdevējs vai piegādātājs, nav saistoši patērētājam atbilstoši dalībvalsts tiesību aktos paredzētajiem nosacījumiem, un līgums ar tādiem pašiem noteikumiem turpina pusēm būt saistošs, ja tas var turpināt pastāvēt bez negodīgajiem noteikumiem.

83 Tālab šīs tiesību normas, it īpaši tās teikuma otrās daļas mērķis, ir nevis atcelt visus līgumus ar negodīgiem noteikumiem, bet aizstāt formālo līdzsvaru, kas ar līgumu ir iedibināts starp līgumslēdzēju pušu tiesībām un pienākumiem, ar reālu līdzsvaru, kas var atjaunot minēto pušu vienlīdzību, precizējot, ka attiecīgajam līgumam principā ir jāturpina pastāvēt bez jebkādiem citiem grozījumiem, kā vien tiem, kas izriet no negodīgo noteikumu svītrošanas. Ja šis pēdējais minētais nosacījums ir izpildīts, atbilstoši Direktīvas 93/13 6. panta 1. punktam attiecīgais līgums var tikt saglabāts, ciktāl saskaņā ar valsts tiesību normām šāda līguma pastāvēšana bez negodīgiem noteikumiem ir juridiski iespējama, un tas ir jāpārbauda, izvēloties objektīvu pieeju (spriedums, 2019. gada 3. oktobris, *Dziubak*, C-260/18, EU:C:2019:819, 39. punkts un tajā minētā judikatūra).

84 No tā izriet, ka pašā Direktīvas 93/13 6. panta 1. punktā ietvertā teikuma otrajā palīgteikumā nav noteikti kritēriji, kas reglamentētu iespēju turpināt līguma turpmāku pastāvēšanu bez negodīgajiem noteikumiem, bet tos noteikt ir valsts tiesību sistēmas ziņā, ievērojot Savienības tiesības. Tādējādi dalībvalstīm, izmantojot savas valsts tiesības, ir jānosaka kārtība, kādā ir konstatēts līgumā ietverta noteikuma negodīgais raksturs un ir iestājušās šī konstatējuma konkrētās tiesiskās sekas. Tomēr ar šādu konstatējumu ir jāvar atjaunot tiesisko un faktisko situāciju, kādā patērētājs būtu bijis, ja šāda negodīga noteikuma nebūtu (spriedums, 2016. gada 21. decembris, *Gutiérrez Naranjo* u.c., C-154/15, C-307/15 un C-308/15, EU:C:2016:980, 66. punkts).

85 No visa iepriekš minētā izriet, pirmkārt, – ja valsts tiesa, piemērojot atbilstošās valsts tiesību normas, uzskata, ka nav iespējams saglabāt līgumu bez tajā ietvertajiem negodīgajiem noteikumiem, Direktīvas 93/13 6. panta 1. punktam principā nav pretrunā tas, ka šis līgums tiek atzīts par spēkā neesošu (spriedums, 2019. gada 3. oktobris, *Dziubak*, C-260/18, EU:C:2019:819, 43. punkts).

86 Tādējādi līguma ar noteikumu, kurš kvalificēts kā negodīgs, atzīšana par spēkā neesošu nevar būt Direktīvā 93/13 paredzēta sankcija.

87 Turklāt Tiesa it īpaši par noilguma termiņiem jau ir nospriedusi, ka saprātīga termiņa noteikšana prasības celšanai, kura neievērošanas gadījumā tiek zaudētas attiecīgās tiesības, tiesiskās drošības labad ir saderīga ar Savienības tiesībām (spriedums, 2016. gada 21. decembris, *Gutiérrez Naranjo* u.c., C-154/15, C-307/15 un C-308/15, EU:C:2016:980, 69. punkts).

88 Otrkārt, jautājums par to, no kura brīža pamatlietā aplūkotā līguma atzīšana par spēkā neesošu rada sekas, ir atkarīgs tikai no valsts tiesībām, ja vien tiek nodrošināta patērētājiem ar Direktīvas 93/13 normām garantētā aizsardzība.

89 Treškārt, līguma atzīšana par spēkā neesošu pamatlietā nevar būt atkarīga no patērētāju skaidras prasības šajā ziņā, bet izriet no valsts tiesas objektīvas kritēriju piemērošanas, kas ir noteikti valsts tiesībās.

90 Ņemot vērā visus iepriekš minētos apsvērumus, uz ceturto jautājumu ir jāatbild, ka Direktīvas 93/13 6. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tiesas konstatējuma par negodīgu noteikumu līgumā, kas noslēgts starp pārdevēju vai piegādātāju un patērētāju, sekas ietekmē valsts tiesību normas, un jautājums par šāda līguma turpināšanos valsts tiesai objektīvi ir jāizvērtē pēc savas ierosmes, pamatojoties uz šīm tiesību normām.

Par piekto jautājumu

91 Ar piekto jautājumu iesniedzējtiesa būtībā jautā, vai Direktīvas 93/13 6. panta 1. punkts, lasot to kopsakarā ar Eiropas Savienības Pamattiesību hartas (turpmāk tekstā – "Harta") 47. pantu, ir jāinterpretē tādējādi, ka valsts tiesai, konstatējot negodīgu noteikumu pārdevēja vai piegādātāja ar patērētāju noslēgtā līgumā, ir jāinformē pēdējais minētais par tiesiskajām sekām, kādas var radīt šāda līguma atcelšana, neatkarīgi no tā, vai patērētāju pārstāv profesionāls pārstāvis.

92 Šajā ziņā no pastāvīgās judikatūras izriet, ka valsts tiesai, kura ir konstatējusi negodīgu noteikumu un tai ir jāizsecina no tā izrietošās tiesiskās sekas, ir jāievēro prasības par Hartas 47. pantā garantēto tiesību uz efektīvu tiesību aizsardzību tiesā, kuras attiecīgajām personām izriet no Savienības tiesībām. Viena no šīm prasībām ir sacīkstes princips, kas ir daļa no tiesībām uz aizstāvību un kas tiesai ir jāievēro it īpaši gadījumā, kad tā izskata lietu, balstoties uz pamatu, kuru tā ir izvirzījusi pēc savas ierosmes (spriedums, 2013. gada 21. februāris, *Banif Plus Bank*, C-472/11, EU:C:2013:88, 29. punkts un tajā minētā judikatūra).

93 Tiesa arī nosprieda, ka, ja valsts tiesa, pamatojoties uz tās rīcībā esošo informāciju par faktiskajiem un tiesiskajiem apstākļiem, ir atzinusi, ka noteikums ietilpst Direktīvas 93/13 tvērumā, un ir izdarījusi secinājumu, ka noteikums ir negodīgs, tai parasti ir jāinformē lietas dalībniekus un jāaicina tos atbilstoši sacīkstes principam apspriest šo līguma noteikumu, ievērojot valsts procesuālajās normās šajā ziņā paredzētās formalitātes (spriedums, 2013. gada 21. februāris, *Banif Plus Bank*, C-472/11, EU:C:2013:88, 31. punkts).

94 Tādējādi, ciktāl minētā aizsardzības sistēma pret negodīgiem noteikumiem nav jāpiemēro, ja patērētājs pret to iebilst, šim patērētājam *a fortiori* ir jābūt tiesībām iebilst pret to, lai, piemērojot šo pašu sistēmu, viņš tiktu aizsargāts pret kaitīgajām sekām, ko rada līguma atzīšana par spēkā neesošu kopumā, ja viņš nevēlas atsaukties uz šo aizsardzību (spriedums, 2019. gada 3. oktobris, *Dziubak*, C-260/18, EU:C:2019:819, 55. punkts).

95 Šajā kontekstā patērētājs pēc tam, kad valsts tiesa to ir informējusi, var neatsaukties uz noteikuma negodīgo un nesaistošo raksturu, tādējādi brīvi un nepārprotami piekrītot attiecīgajam noteikumam (spriedums, 2019. gada 3. oktobris, *Dziubak*, C-260/18, EU:C:2019:819, 66. punkts).

96 No iepriekš minētā izriet, ka informācija, kas valsts tiesas rīcībā var būt, pamatojoties uz valsts procesuālajām normām, šķiet vēl jo svarīgāka tāpēc, ka tā ļauj patērētājam izlemt, vai viņš vēlas atteikties no aizsardzības, kura viņam ir garantēta saskaņā ar Direktīvu 93/13.

97 Lai patērētājs varētu piekrist brīvi un nepārprotami, valsts tiesai atbilstoši valsts procesuālajām tiesību normām un taisnīguma principam civilprocesos objektīvi un izsmeļoši ir jānorāda juridiskās sekas, ko var radīt negodīga noteikuma atcelšana, neatkarīgi no tā, vai patērētājus pārstāv vai nepārstāv profesionālais pārstāvis.

98 Šāda informācija it īpaši ir vēl jo svarīgāka, ja negodīga noteikuma nepiemērošana var izraisīt līguma atzīšanu par spēkā neesošu kopumā, iespējams, radot pamatu patērētāja prasījumam uz atmaksu, kā to pamatlietā ir norādījusi iesniedzējtiesa.

99 Ņemot vērā visus iepriekš minētos apsvērumus, uz piekto jautājumu ir jāatbild, ka Direktīvas 93/13 6. panta 1. punkts, lasot to kopsakarā ar Hartas 47. pantu, ir jāinterpretē tādējādi, ka valsts tiesai, konstatējot negodīgu noteikumu pārdevēja vai piegādātāja ar patērētāju noslēgtā līgumā, valsts procesuālo normu ietvaros un pēc debatēm atbilstoši sacīkstes principam ir jāinformē pēdējais minētais par tiesiskajām sekām, kādas var radīt šāda līguma atcelšana, neatkarīgi no tā, vai patērētāju pārstāv profesionāls pārstāvis.

Par tiesāšanās izdevumiem

100 Attiecībā uz pamatlietas pusēm šī tiesvedība ir stadija procesā, kuru izskata iesniedzējtiesa, un tā lemj par tiesāšanās izdevumiem. Izdevumi, kas radušies, iesniedzot apsvērumus Tiesai, un kas nav minēto pušu izdevumi, nav atlīdzināmi.

Ar šādu pamatojumu Tiesa (septītā palāta) nospriež:

1) Padomes Direktīvas 93/13/EEK (1993. gada 5. aprīlis) par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos 6. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka valsts tiesai ir jākonstatē starp pārdevēju vai piegādātāju un patērētāju noslēgta līguma noteikuma negodīgais raksturs, pat ja šīs puses to ir līgumiski grozījušas. Šāda konstatējuma rezultātā tiek atjaunota situācija, kādā patērētājs būtu bijis, ja nebūtu šāda noteikuma, kura negodīgais raksturs būtu konstatēts, izņemot, ja patērētājs, grozot negodīgo noteikumu, brīvi un apzināti piekrizdams ir atteicies no šādas atjaunošanas, tomēr tas ir jāpārbauda valsts tiesai. Tomēr no šīs tiesību normas neizriet, ka konstatējuma par sākotnējā noteikuma negodīgo raksturu sekas principā būtu līguma atcelšana, jo šī noteikuma grozījums ir ļāvis atjaunot līdzsvaru starp šo pušu tiesībām un pienākumiem, kas izriet no līguma, un novērst tā trūkumu.

2) Direktīvas 93/13 6. panta 1. punkts un 7. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka, pirmkārt, tiem nav pretrunā tas, ka valsts tiesa atceļ tikai starp pārdevēju vai piegādātāju un patērētāju noslēgta līguma noteikuma negodīgo daļu, ja šīs direktīvas preventīvais mērķis tiek nodrošināts ar valsts tiesību normām, kurās ir reglamentēta tā izmantošana, ciktāl šī noteikuma daļa ir atsevišķa līgumiska saistība, kuras godīgo vai negodīgo raksturu var vērtēt individuāli. Otrkārt, šīs tiesību normas liedz iesniedzējtiesai svītrot tikai starp pārdevēju vai piegādātāju un patērētāju noslēgta līguma noteikuma negodīgo daļu, ja šādas svītrošanas rezultātā būtiski tiek grozīts minētā noteikuma saturs, un tas šai tiesai ir jāpārbauda.

3) Direktīvas 93/13 6. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tiesas konstatējuma par negodīgu noteikumu līgumā, kas noslēgts starp pārdevēju vai piegādātāju un patērētāju, sekas ietekmē valsts tiesību normas, un jautājums par šāda līguma turpināšanos valsts tiesai objektīvi ir jāizvērtē pēc savas ierosmes, pamatojoties uz šīm tiesību normām.

4) Direktīvas 93/13 6. panta 1. punkts, lasot to kopsakarā ar Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 47. pantu, ir jāinterpretē tādējādi, ka valsts tiesai, konstatējot negodīgu noteikumu pārdevēja vai piegādātāja ar patērētāju noslēgtā līgumā, valsts procesuālu normu ietvaros un pēc debatēm atbilstoši sacīkstes principam ir jāinformē pēdējais minētais par tiesiskajām sekām, kādas var radīt šāda līguma atcelšana, neatkarīgi no tā, vai patērētāju pārstāv profesionāls pārstāvis.

[Paraksti]